

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 11.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.20>

УДК 355.9:114:364:316.614.5

*Л. П. Горбата,
доктор філософії (PhD), доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Національний авіаційний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6576-8925>*

ВETERАНСЬКІ ХАБИ (ПРОСТОРИ) ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ВETERАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

*L. Horbata,
Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the Department of Public Management and Administration, National Aviation University*

VETERAN HUBS (SPACES) AS A TOOL FOR SOCIAL SECURITY OF VETERANS AND THEIR FAMILY MEMBERS

У статті досліджено особливості одного з інструментів соціальної безпеки ветеранів та членів їх сімей – ветеранські хаби (простори). В умовах зростання кількості ветеранів, які повертаються з зони бойових дій, та посилення потреб у їх соціальній адаптації, питання соціальної безпеки набуває особливої актуальності. Підкреслено, що ветеранські хаби – це новітні простори, орієнтовані на всебічну підтримку ветеранів та членів їхніх сімей, що сприяють їх інтеграції у громадське життя, поверненню до

мирної діяльності та подоланню соціальних бар'єрів. А основною метою їх функціонування є створення умов для надання широкого спектру послуг – від психологічної та юридичної допомоги до підтримки у працевлаштуванні, професійному навчанні, розвитку навичок особистісного росту. Проаналізовано ветеранські хаби, які також служать місцем соціальної інтеграції, де ветерани можуть спілкуватися, знаходити однодумців, брати участь у групових зустрічах та тренінгах, що допомагають їм подолати труднощі перехідного періоду після завершення військової служби. Крім того, ветеранські хаби впливають на формування позитивного суспільного ставлення до ветеранів, що важливо для їх подальшої соціальної інтеграції. На основі аналізу діяльності ветеранських хабів в Україні та за кордоном, у статті розглядаються ключові аспекти їх впливу на соціальну безпеку та ефективність у подоланні соціальних викликів. Окреслено механізми реалізації різних програм підтримки, що орієнтовані на забезпечення психоемоційного комфорту та економічної стабільності ветеранів та членів їх сімей. Узагальнено досвід створення хабів, а також запропоновано рекомендації для вдосконалення моделей їх функціонування в сучасному українському контексті. Результати дослідження свідчать, що ветеранські хаби є важливим інструментом соціальної безпеки та забезпечують інтеграцію ветеранів у громадське життя, сприяючи їхній особистій та економічній стабільності, а також зміцненню суспільної єдності та взаємодопомоги.

The article examines the peculiarities of one of the tools of social security for veterans and their family members – veteran hubs (spaces). In the conditions of the growing number of veterans returning from the war zone, and the increasing needs for their social adaptation, the issue of social security is gaining particular relevance. It is emphasized that veterans' hubs are new spaces focused on comprehensive support of veterans and their family members, contributing to their integration into public life, return to peaceful activities and overcoming social barriers. And the main purpose of their operation is to create conditions for the

provision of a wide range of services – from psychological and legal assistance to support in employment, professional training, and the development of personal growth skills. Veteran hubs are analyzed, which also serve as a place of social integration, where veterans can communicate, find like-minded people, participate in group meetings and trainings, which help them overcome the difficulties of the transition period after the end of military service. In addition, veterans' hubs influence the formation of a positive public attitude towards veterans, which is important for their further social integration. Supporting families of veterans is equally important, as families often find themselves in difficult situations due to changes in the life of a serviceman after returning from the front. Based on the analysis of the activities of veteran hubs in Ukraine and abroad, the article examines key aspects of their impact on social security and effectiveness in overcoming social challenges. Mechanisms for implementation of various support programs aimed at ensuring psycho-emotional comfort and economic stability of veterans and their family members are outlined. The experience of creating hubs is summarized, as well as recommendations for improving models of their functioning in the modern Ukrainian context are offered. The results of the study show that veteran hubs are an important tool of social security and ensure the integration of veterans into public life, contributing to their personal and economic stability, as well as strengthening social unity and mutual support.

Ключові слова: *ветерани, соціальна безпека, військовослужбовці та члени їх сімей, інноваційні рішення, публічне управління, сталий розвиток.*

Keywords: *veterans, social security, military personnel and their family members, innovative solutions, public administration, sustainable development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з основних функцій держави є захист національної безпеки, яка тісно пов'язана із збереженням людського потенціалу. Як зазначено у статті 3 Конституції України,

«...людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Однак, попри таке важливе конституційне положення, неможливо повністю оцінити соціально-безпекову роль цієї функції держави.

Держава, як політична організація суспільства, повинна бути ефективною не лише у досягненні своїх цілей, але й у здатності адаптуватися до змін у соціально-політичному контексті. Це означає, що держава повинна не просто реагувати на виклики та загрози, але й вміти коригувати соціальну ситуацію, що виникає під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, зберігаючи стабільність соціального порядку і сприяти розвитку громадських ініціатив та підтримувати благополуччя громадян в цілому.

Повномасштабна агресія РФ проти України стала причиною не лише економічних руйнувань, але й створення соціальної небезпеки, що охоплює як державний рівень, так і окрему особу. Особливого підходу до забезпечення соціальної безпеки потребують ветерани війни та члени їх сімей. За цих обставин формування державної політики у сфері соціальної безпеки набуває надзвичайної актуальності. Чисельність ветеранів війни постійно зростає, а фінансові ресурси держави є недостатніми для забезпечення всебічної соціальної підтримки. Тому створення можливостей для соціально-економічної реінтеграції ветеранів у цивільне життя є критично важливим, аби вони мали змогу самостійно забезпечувати власний добробут і дбати про добробут своїх сімей. Це завдання вимагає розробки загальнодержавних програм, що будуть реалізовані на регіональному та місцевому рівнях з акцентом на інклюзивний підхід до кожного ветерана.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз актуальних досліджень показує, що питання становлення та функціонування основ соціальної безпеки, а також політики її забезпечення розглядаються в працях низки українських науковців, серед яких О. Власюк, З. Галушка, І. Гнибіденко, В. Гошовська, О. Іляш, А. Колосок, Н. Краус, С. Линдюк, О. Новікова, О. Сидорчук, О. Панькова, І. Цимбалюк та ін. Так, Ю. Сербалюк, досліджуючи

забезпечення соціального захисту військовослужбовців в умовах воєнного стану, відзначає, що оновлені нормативно-правові акти розширили категорії осіб, що мають право на соціальні гарантії, передбачені для захисників України; Я. Митько вказує на значну кількість прогалин у чинному законодавстві щодо правового забезпечення соціального захисту учасників бойових дій; О. Письменна та Р. Пінчук вважають, що необхідно удосконалити нормативне регулювання для вирішення проблем, пов'язаних із грошовим, медичним, соціальним та інформаційним забезпеченням ветеранів; Р. В. Гринько, А. Мота та С. Петреченко зазначають, що правові механізми захисту ветеранів і членів їхніх сімей залежать від економічних можливостей держави; К. М. Недря, підкреслює унікальність французької системи архівного управління та реєстрації, що допомагає встановлювати факт і обсяг участі осіб у бойових діях, а також їхній ветеранський статус. Основні підходи до соціальної реабілітації ветеранів досліджували І. Журба, О. Якушев, Л. Тернова, Н. Самара та Ю. Присяжненко. А. Бейкун та А. Клачко зазначають, що соціальне забезпечення військовослужбовців – це діяльність держави, що ґрунтується на нормативно-правових актах і спрямована на задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців. Попри значну кількість досліджень щодо соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей, автори не дійшли єдиної думки щодо сутності понять «соціальний захист ветеранів», «соціальна безпека ветеранів» та оптимальних шляхів їх соціальної реінтеграції в цивільне суспільство.

Метою статті є аналіз функціональних можливостей ветеранських хабів (просторів) для соціальної адаптації, реабілітації, психологічної та юридичної підтримки ветеранів, а також визначення їхнього впливу на зміцнення соціальної стабільності та підтримку благополуччя сімей ветеранів.

Виклад основного матеріалу дослідження. До повномасштабного вторгнення РФ в Україну єдиний електронний державний реєстр ветеранів війни нараховував близько пів мільйона осіб [2]. Після завершення бойових дій та здобуття перемоги близько 1,5 мільйона громадян України, які мають

бойовий досвід, потребуватимуть особливої уваги та підтримки. Також держава має зосередити пріоритетну увагу на членах сімей ветеранів та загиблих воїнів, що загалом складає ще декілька мільйонів осіб. Очікується, що загальна кількість людей, які потребуватимуть підтримки, сягне близько 4 мільйонів після війни.

Адаптація ветеранів війни є багатовимірною проблемою, яка потребує комплексного підходу, що включає співпрацю уряду, громадських організацій та самих ветеранів. З огляду на прогнозовану чисельність ветеранів, особливої важливості набуває державне планування та реалізація програм їх адаптації і соціалізації. Такий підхід сприятиме зниженню можливих соціальних проблем та забезпечить ветеранам і їхнім сім'ям гідний рівень життя.

Фахівці обґрунтовано вказують, що такі питання, як безробіття, незадоволеність соціальною політикою держави, труднощі з реінтеграцією ветеранів і проблема справедливого розподілу ресурсів, стануть одними з найбільших викликів для України в процесі повоєнної відбудови.

Варто зазначити, що соціальна безпека має фундаментальне значення для життя, подібно до води, повітря, тепла чи харчування. У разі виникнення небезпеки людина втрачає здоров'я та відчуття задоволення життям, потребуючи захисту від загроз, порушень прав та свобод. Небезпечні ситуації змінюють світогляд людини: первинні потреби стають пріоритетними, а плани розвитку відкладаються або зовсім не реалізуються.

Поняття соціальної безпеки охоплює забезпечення стабільного життєвого рівня для громадян шляхом надання державних послуг у різних сферах – медичній, соціальній, правовій тощо. Для ветеранів це означає доступ до медичних послуг, професійної перепідготовки, психологічної допомоги та юридичної підтримки. Під соціальною безпекою для ветеранів також розуміється зниження рівня стресу, депресії та соціальної ізоляції, з якими вони часто стикаються після повернення з фронту.

Інтеграція ветеранів в мирне суспільство вимагає спеціальних підходів, які враховують специфіку їхнього досвіду, зокрема, травматичний досвід

війни. Ветеранські хаби виступають як соціальні простори, які допомагають зменшити соціальну ізоляцію ветеранів, надаючи можливість для інтеграції, самореалізації та розвитку.

Практика ветеранських хабів в Україні не є новою. Перший такий простір було відкрито в Києві у 2018 році. Veteran Hub поєднує в собі адміністративний центр соціально-психологічної та правової підтримки з освітньою платформою для проведення заходів для ветеранів, їхніх родин та суспільства загалом. Veteran Hub надає централізовані послуги ветеранам, працівникам силових структур (міліції та рятувальникам), їхнім рідним та близьким, членам сімей військових та сімей зниклих безвісти, заручників та жертв війни. Це також підтримує їх інтеграцію в соціальне життя. Veteran Hub об'єднує низку громадських організацій, які надають психосоціальні послуги, зберігаючи власну організаційну та комунікаційну ідентичність. Організації використовують спільний простір, щоб зробити наявні послуги більш доступними та зручними для людей, яким потрібен набір різноманітних послуг відповідно до їхнього досвіду та ситуації [12].

Передумовою діяльності ветеранських просторів можна вважати заходи, що містилися в Указі Президента України від 18 березня 2015 року № 150 «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції», що передбачав, крім іншого, – сприяння роботі центрів допомоги учасникам АТО/ООС як допоміжних органів та залучення до діяльності таких центрів представників громадськості.

Звісно, створені на виконання цього Указу центри не можна назвати ветеранськими просторами з урахуванням ідеї «майданчика для спілкування», однак, вони були «першою версією» сучасних просторів. Напрацювання центрів варто включати в діяльність просторів там, де це можливо.

Питання підтримки безпосередньо ветеранських просторів стало темою державної політики у 2019 році. Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою від 29 вересня 2019 р. № 849 [6] та схвалена Постановою Верховної Ради України 4 жовтня 2019 р. № 188-IX засобом

досягнення цілі «Ветерани війни повернулися до повноцінного мирного життя та стали перевагою для суспільства, а не його проблемою» передбачала розбудову мережі «ветеранських просторів», що працюватимуть за принципом «рівний – рівному» та будуть «єдиним вікном» надання послуг ветеранам, а також через надання послуг в режимі онлан за допомогою системи «Е-ветеран». За цією програмою ветеранські простори – це комунікаційні майданчики між державними і недержавними структурами, які надаватимуть сервіси ветеранам та їхнім родинам.

Також у рамках цих закладів заплановано роботу мобільних груп, метою яких є забезпечення надання послуг у кожному без виключення населеному пункті. У результаті ветерани отримують комплекс послуг з психосоціальної адаптації, профорієнтації, юридичних консультацій та профілактики конфліктних ситуацій в родині.

Ветеранські хаби – це центри, які об'єднують різноманітні соціальні, психологічні та правові послуги для ветеранів та їхніх родин. Вони стають майданчиками для комунікації, обміну досвідом, розвитку особистих і професійних навичок. Такі хаби працюють як платформи для підтримки ветеранів, надаючи їм доступ до консультацій, тренінгів, медичних послуг, а також можливості для соціалізації та реінтеграції в мирне життя.

Міжнародний досвід показує, що ветеранські хаби є ефективним інструментом соціальної адаптації. В країнах, таких як США, Великобританія та Австралія, ці центри працюють за принципом інтегрованих послуг, що включають медичну допомогу, психологічну реабілітацію та професійну адаптацію. Наприклад, в США існує мережа «Veterans Affairs», яка забезпечує ветеранів комплексними послугами в рамках спеціалізованих центрів, а також створює можливості для соціальної реабілітації та інтеграції [10]. Сьогодні в США розвиток малого та середнього бізнесу, включно з бізнесом меншин та ветеранів, перебуває під відповідальністю Адміністрації малого бізнесу (Small Business Administration, SBA), створеної у 1953 році та керованої Законом «Про малий бізнес». Реалізуючи політику підтримки бізнесу, SBA, як і

Міністерство у справах ветеранів США, не обмежується лише своєю інституційною діяльністю. Практичне впровадження підтримки на місцях здійснюється через мережу партнерських організацій, до яких входять некомерційні та неурядові установи, що займаються інформуванням, консультуванням та наставництвом підприємців-ветеранів, застосовуючи клієнтоорієнтований підхід [11].

Окреслюючи роль ветеранських хабів у соціальній безпеці, варто виокремити такі напрями:

- психологічна підтримка. Після повернення з фронту багато ветеранів стикаються з травмами, такими як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Психологічні консультації, терапія та групи підтримки, які часто проводяться в рамках хабів, допомагають ветеранам впоратися з емоційними травмами та соціальними бар'єрами, що виникають через відсутність адекватної підтримки. Це важливий аспект соціальної безпеки, оскільки здоров'я ветеранів є основою їхньої здатності адаптуватися до мирного життя.

- соціалізація та взаємопідтримка. Ветеранські хаби є місцем зустрічей для тих, хто має спільний досвід участі в бойових діях. Обмін досвідом, спільні заходи та проекти сприяють розвитку мережі підтримки, що дозволяє ветеранам не відчувати себе ізольованими. Це важливий елемент соціальної безпеки, оскільки сильна спільнота дозволяє знизити ризик депресії, самотності та інших негативних емоційних переживань.

- трудова реінтеграція та професійне навчання. Однією з головних проблем ветеранів є повернення до цивільного життя, особливо в аспекті працевлаштування. Ветеранські хаби надають можливості для підвищення кваліфікації, навчання нових професій або адаптації до змін на ринку праці. Це дозволяє ветеранам знайти нові джерела доходу, що сприяє їхній фінансовій безпеці та незалежності. Завдяки цим ініціативам вони можуть не тільки відновити фінансове становище, але й відчути себе корисними членами суспільства.

- юридична та правова допомога. Ветерани часто стикаються з правовими труднощами, такими як питання отримання статусу ветерана, компенсацій, соціальних виплат та пенсій. Ветеранські хаби мають у своєму штаті юристів, які допомагають ветеранам вирішувати правові питання, що значно підвищує їхню правову захищеність. Вони можуть отримати кваліфіковану допомогу в оформленні необхідних документів, що, безумовно, є частиною соціальної безпеки ветеранів;

- фізичне здоров'я та реабілітація. Багато ветеранів потребують медичної допомоги для лікування фізичних травм, отриманих під час бойових дій. Ветеранські хаби часто співпрацюють з медичними установами, організовують медичні огляди, фізіотерапію та інші види медичних послуг. Це допомагає ветеранам швидше відновлювати фізичне здоров'я та знижує їхню залежність від державних медичних установ, що може бути особливо важливим в умовах обмежених ресурсів.

Наприклад, у Львові відкрився перший в Україні абілітаційний хаб для ветеранів та цивільних осіб – Lviv Habilitation Center. Цей хаб є «перехідним безбар'єрним простором» для тих, хто постраждав від війни й уже завершив лікування та реабілітацію. Тут ветерани та цивільні можуть адаптуватися до нових умов життя. У центрі працюють коучі, психологи та фізичні терапевти, які протягом трьох тижнів навчають резидентів самостійного життя в інклюзивному просторі та за його межами: від походу за продуктами до приготування їжі та користування транспортом. Також у хабі проводяться лекції, майстер-класи та культурні виїзди. За рік тут зможуть отримати підтримку близько трьохсот осіб [5].

У той же час, простори можуть залучатися до виконання державних стратегій і програм, направлених на реінтеграцію ветеранів, зокрема, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 щодо:

- забезпечення виконання програм перекваліфікації та професійного розвитку ветеранів війни та членів їхніх сімей;

- стимулювання розвитку підприємницької ініціативи серед ветеранів війни та членів їхніх сімей;

- забезпечення можливості для професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації ветеранів війни та членів їх сімей з урахуванням економічних особливостей регіонів та актуальних потреб ринку праці.

Головними партнерами при створенні ветеранських просторів для ініціативних груп практично завжди виступають місцеві органи влади. Вони сприяють розвитку та забезпечують підтримку функціонуванню таких просторів у межах програм та громадських партнерських проєктів.

Наприклад, у Київській області заходи з підтримки ветеранів та членів їх сімей реалізують з допомогою відповідної програми, а саме:

Київської обласної цільової Програми «Турбота» на 2021–2025 рр., рішення № 040-01-VIII від 24.12.2020:

- надання фінансової підтримки громадським організаціям ветеранів, осіб з інвалідністю, діяльність яких має соціальну спрямованість, для виконання (реалізації) програм (проєктів, заходів) – за результатами конкурсу [1, 4].

Також в Ірпені Київської області було відкрито у 2024 році ветеранський хаб, це унікальний інклюзивний простір для ветеранів, їхніх сімей та родин полеглих героїв. Veteran Space. Irpin є спільним проєктом Київської обласної військової адміністрації, Ірпінської міської ради та платформи Veteran. Pro Міністерства у справах ветеранів. В області це третій відкритий хаб такого формату. За даними Київської ОВА в області – понад 80 тисяч ветеранів та членів родин загиблих [3].

Не менш важливою є підтримка родин ветеранів, оскільки сім'ї часто опиняються в складних умовах через зміни в житті військовослужбовця після повернення з фронту. Ветеранські хаби надають можливості для підтримки та консультування не лише самих ветеранів, але й їхніх близьких, допомагаючи родинам адаптуватися до змін. Вони організують тренінги для членів сімей,

а також пропонують програми для дітей ветеранів, які допомагають їм краще розуміти переживання батьків.

Ветеранські хаби надають широкий спектр послуг, зокрема психологічну підтримку, юридичні консультації, допомогу у працевлаштуванні, сприяють розвитку підприємницької діяльності серед ветеранів, впроваджують програми спортивної реабілітації та займаються національно-патріотичним вихованням. Різноманітність та якість послуг, які пропонують хаби, визначаються запитом на них у громадах.

З огляду на набутий досвід, на державному рівні необхідно реалізовувати стандарти для надання таких послуг. Це дозволить уніфікувати якість послуг по всій країні та сприятиме забезпеченню рівних можливостей для ветеранів, незалежно від місця їх проживання. Адже, нещодавно було затверджено Державний стандарт нової соціальної послуги – соціальної адаптації для ветеранів війни та членів їхніх сімей. Ця ініціатива дозволяє кожній територіальній громаді масштабувати підтримку та стати надійною опорою для ветеранів, які повертаються до мирного життя, а також для їхніх сімей, що потребують допомоги у подоланні нових труднощів або втрат. Основною метою цієї соціальної послуги є сприяння відновленню фізичного та психічного здоров'я ветеранів, зміцнення родинних зв'язків, а також підтримка їхньої соціальної незалежності, активності та професійного розвитку [8].

Ветеранські хаби є, перш за все, об'єднанням активних, мотивованих ветеранів і волонтерів. Основна підтримка, включаючи фінансування, має надаватися саме командам, оскільки досвід показує, що наявність коштів не завжди є гарантією успіху. Навіть невелика підтримка може стати запорукою успішної діяльності простору.

Для подальшого розвитку хабів важливо створювати мережу, адже простори об'єднують спільні цілі, цінності та методи. Мережування дозволить посилити їх вплив, зробити діяльність помітнішою, а також сприятиме впровадженню стандартів надання послуг через саморегулювання.

Ветеранські хаби часто не мають чітких стратегій розвитку, що вказує на необхідність навчання у сферах організаційного розвитку, залучення фінансування, адвокації та комунікаційної роботи.

Відкриття нових хабів можливе у громадах, де є ініціативні групи та достатня кількість ветеранів, особливо в малих містах та на базі територіальних громад.

Найбільш стійкими виявляються хаби, що функціонують як комунальні установи. В таких випадках місцева влада бере на себе фінансування основних витрат, зокрема комунальних послуг та заробітної плати. Хаби без постійного фінансування часто прагнуть набути статус комунальних установ для забезпечення стабільності, хоча це може залежати від підтримки місцевої влади. Простори повинні активно працювати з місцевими бюджетними програмами та долучатися до місцевих заходів, коли це можливо.

Незважаючи на всі переваги, ветеранські хаби стикаються з низкою викликів та проблем. Серед основних викликів можна виокремити неналежне фінансове забезпечення, обмежену кількість кваліфікованих спеціалістів, а також потребу в розширенні охоплення таких центрів. Однак з розвитком громадянського суспільства та підтримкою держави можна очікувати на подальше розширення мережі ветеранських хабів, що забезпечить більш якісну підтримку для ветеранів та їхніх сімей.

Наразі ветеранські хаби активно створюються та ефективно діють майже в усіх регіонах України. У тих регіонах, де вони відсутні, працюють ініціативні групи. Враховуючи їх значний внесок у реінтеграцію ветеранів, держава не повинна залишати ці ініціативи поза увагою. Зокрема, варто реалізувати такі заходи:

на загальнодержавному рівні

- дослідити програми реінтеграції, які вже застосовуються в хабах у різних регіонах України, та розробити на їх основі національну політику, що сприятимуть розширенню підтримки таких просторів там, де вони потрібні найбільше;

- затвердити стандарти надання послуг у хабах, що забезпечить єдиний рівень якості та створить рівні умови для реінтеграції ветеранів;

- оцінювати ветеранські ініціативи на регіональному рівні та підтримувати активні спільноти, які показали високу ефективність у роботі з ветеранами та взаємодії з місцевою владою. Важливо підтримувати саме ті проекти, які вже довели свою результативність, а не ініціювати нові хаби без участі ініціативних команд у регіонах;

- створити канали ефективної комунікації з успішними хабами, оскільки вони мають краще розуміння потреб ветеранів і можуть донести необхідну інформацію до найвіддаленіших громад;

- забезпечити інформування суспільства про діяльність хабів, щоб ветерани знали про доступні послуги, а також сприяти обміну досвідом між регіонами України для впровадження успішних практик реінтеграції та ін.

публічним органам влади на регіональному та місцевому рівнях:

- включити створення ветеранських просторів та кризових мобільних груп до стратегій сталого розвитку територіальних громад та стратегічних планів сталого розвитку регіонів;

- залучати ветеранські хаби до реалізації програм соціальної підтримки, надання психологічної допомоги, сприяння працевлаштуванню, організації спортивних заходів, підтримки підприємництва, національно-патріотичного виховання, розвитку громадянського суспільства тощо.

ветеранським хабам (просторам) рекомендується:

- вивчати можливості участі у бюджетних програмах, щоб виконувати замовлення на соціальні послуги від органів місцевого самоврядування, забезпечуючи додаткове фінансування;

- налагоджувати співпрацю з органами місцевого самоврядування, щоб гарантувати стабільність функціонування;

- налагоджувати комунікацію іншими хабами в Україні для обміну інформацією про кращі практики та нові ідеї, проекти;

- створювати неформальні спільноти/коаліції, що посилять вплив на державному рівні та сприятиме включенню заходів підтримки хабів у державні стратегії та програми.

- з урахуванням високого внутрішнього попиту та успішних міжнародних практик, в Україні виникла потреба у створенні на державному рівні нового сервісу з вираженим соціальним призначенням.

У цьому напрямку Міністерство у справах ветеранів України реалізовує низку заходів, зокрема:

- Єдиний електронний державний реєстр ветеранів війни: Реєстр містить інформацію про всі категорії учасників бойових дій, включаючи осіб з інвалідністю внаслідок війни та родини загиблих;

- пілотний проєкт «Інститут помічника ветерана»: запущений з липня 2023 року в чотирьох регіонах, цей проєкт передбачає всебічну допомогу ветеранам під час переходу від військової служби до цивільного життя. На кожного помічника ветерана покладено відповідальність за 100 родин, він працюватиме безпосередньо в громаді. Рішення Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2023 року передбачає розширення проєкту ще на шість регіонів та виділення 44,2 млн грн на його реалізацію. Загальна кількість посад помічників ветеранів вже збільшена з 400 до 550, а в подальшому планується довести їхню чисельність до 15 тисяч.

Завдання помічника ветерана охоплюють моніторинг потреб ветерана, інформування про доступні програми підтримки, допомогу у реалізації соціальних прав, сприяння у доступі до публічних послуг та консультування з питань працевлаштування, здобуття освіти, лікування, реабілітації, правового захисту. Помічник ветерана також надаватиме підтримку членам родин ветеранів, загиблих військовослужбовців, а також сприятиме активному залученню ветеранів у життя територіальної громади [7].

Інтеграція помічника ветерана в громаду реалізується за принципом «рівний – рівному». Цю роль виконують самі ветерани або члени їхніх родин, які мають досвід адаптації до мирного життя. Передусім громади мають бути

обізнані про кількість і профіль демобілізованих осіб та забезпечувати своєчасне реагування на їхні потреби [9, с. 247].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Ветеранські хаби є важливим елементом соціальної безпеки ветеранів та членів їхніх сімей. Вони забезпечують не лише психологічну, але й соціальну, правову та фінансову підтримку, допомагаючи ветеранам адаптуватися до цивільного життя. З часом ці хаби можуть стати ще більш доступними та ефективними, що дозволить значно покращити життя ветеранів та їхніх сімей, а також сприятиме зміцненню соціальної згуртованості в Україні.

Подальші перспективи досліджень полягають у розробці моделі центрів підтримки для ветеранів, що працюватимуть за принципом «рівний – рівному» та будуть «єдиним вікном» надання соціальних послуг ветеранам; інклюзивних програм соціальної реінтеграції ветеранів війни та їхніх сімей на рівні територіальної громади; механізмів соціальної реінтеграції ветеранів війни.

Література

1. Ветерани: спільнота, яка долає соціальне утриманство. Аналітичний звіт за результатами моніторингу ветеранських просторів, центрів підтримки ветераніві переселенців у регіонах України. URL: <https://www.pm.in.ua/wp-content/uploads/2021/06/Analitichnyy-zvit.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).

2. Відомості з реєстру ветеранів війни. URL: <https://guide.dii.gov.ua/view/nadannia-vidomostei-z-iedynoho-derzhavnoho-reiestru-veteraniv-viiny-fd191023-5f6a-499a-ad6a-a197c3897fea> (дата звернення: 14.11.2024).

3. В Ірпені на Київщині відкрили простір для ветеранів «VETERAN SPACE. IRPIN». URL: <https://recovery.win/novyny/v-irpeni-na-kyivshhyni-vidkryly-prostir-dlya-veteraniv-veteran-space-irpin> (дата звернення: 14.11.2024).

4. Горбата Л.П., Синельник Т.Б. Роль ветеранського руху у відновленні та стійкості громад (на прикладі територіальних громад Київської області).

Державне управління: удосконалення та розвиток. № 11 (2023). URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/2435/2471> (дата звернення: 14.11.2024).

5. Перший в Україні абілітаційний хаб для ветеранів та цивільних відкрили у Львові. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/348557-pershiy-v-ukrayini-abilitatsiyniy-hab-dlya-veteraniv-ta-tsilvnih-vidkrili-u-lvovi> (дата звернення: 14.11.2024).

6. Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2019 р. № 849. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-2019-п#Text> (дата звернення: 14.11.2024).

7. Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2023 р. № 652 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.11.2024).

8. Соціальна адаптація ветеранів війни та членів їхніх сімей: Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-adaptatsiia-veteraniv-viiny-ta-chleniv-ikhnikh-simej> (дата звернення: 14.11.2024).

9. Територіальні громади: механізми забезпечення стійкості : монографія / Грищенко І.М., Горбата Л.П. Київ, НУБіП України, 2024, 345 с. ISBN 978-617-8368-16-6 URL: <https://dglib.nubip.edu.ua/items/22dfbd9c-3afc-43d1-866c-b13b8c9b1626> (дата звернення: 14.11.2024).

10. U.S. Embassy in Ukraine. URL: <https://ua.usembassy.gov/u-s-citizen-services/veterans-affairs> (дата звернення: 14.11.2024).

11. Strategic Plan. U.S. Small Business Administration. 2022. URL: <https://www.sba.gov/sites/default/files/2022-04/FY%202022-2026%20Strategic%20Plan%20for%20Publication%20%28R2%29.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).

12. Veteran Hub. URL: <https://pinchukfund.org/en/projects/18978> (дата звернення: 14.11.2024).

References

1. Space of possibilities (2021), “Veterans: A Community Overcoming Social Dependence. Analytical report on the results of the monitoring of veteran spaces, support centers for veterans and immigrants in the regions of Ukraine”, available at: <https://www.pm.in.ua/wp-content/uploads/2021/06/Analitychnyy-zvit.pdf>

(Accessed 14.11.2024).

2. Action portal (2024), “Information from the register of war veterans”, available at: <https://guide.diiia.gov.ua/view/nadannia-vidomostei-z-iedynoho-derzhavnoho-reiestru-veteraniv-viiny-fd191023-5f6a-499a-ad6a-a197c3897fea>

(Accessed 14.11.2024).

3. Recovery window (2024), “A space for veterans was opened in Irpen, Kyiv region”, available at: <https://recovery.win/novyny/v-irpeni-na-kyiyvshhyni-vidkryly-prostir-dlya-veteraniv-veteran-space-irpin> (Accessed 14.11.2024).

4. Horbata, L.P. and Sinelnyk, T.B. (2023), “The role of the veteran movement in the restoration and stability of communities (on the example of territorial communities of the Kyiv region)”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 11, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2435/2471> (Accessed 14.11.2024).

5. The village (2024), “Ukraine's first habilitation hub for veterans and civilians was opened in Lviv”, available at: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/348557-pershiy-v-ukrayini-abilitatsiyniy-hab-dlya-veteraniv-ta-tsivilnih-vidkrili-u-lvovi> (Accessed 14.11.2024).

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), “On approval of the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-2019-p#Text> (Accessed 14.11.2024).

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), “About the implementation of an experimental project on the introduction of the veteran's assistant institute in the system of transition from military service to civilian life”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 14.11.2024).

8. National Social Service Service of Ukraine (2024), “Social adaptation of war veterans and their family members”, available at: <https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-adaptatsiia-veteraniv-viiny-ta-chleniv-ikhnikh-simei> (Accessed 14.11.2024).

9. Hryshchenko, I.M. and Horbata, L.P. (2024), “Territorial communities: mechanisms for ensuring stability”, available at: <https://dglib.nubip.edu.ua/items/22dfbd9c-3afc-43d1-866c-b13b8cfb1626> (Accessed 14.11.2024).

10. U.S. Embassy in Ukraine (2024), available at: <https://ua.usembassy.gov/u-s-citizen-services/veterans-affairs> (Accessed 14.11.2024).

11. U.S. Small Business Administration (2022), “Strategic Plan Fiscal Years 2022–2026”, available at: <https://www.sba.gov/sites/default/files/2022-04/FY%202022-2026%20Strategic%20Plan%20for%20Publication%20%28R2%29.pdf> (Accessed 14.11.2024).

12. Viktor Pinchuk Foundation (2024), “Veteran Hub”, available at: <https://pinchukfund.org/en/projects/18978> (Accessed 14.11.2024).

Стаття надійшла до редакції 15.11.2024 р.